

Skolotāji pēc dzīvesveida. Dubultportrets

Ziemas diena satumst ātri. Malkojam mežrozīšu teju Rožupes pamatskolā un runājam par dzīvi. Domāju, cik labi, ka ir tādi skolotāji, kurus arī tad, kad mati jau sirmi, joprojām iepriecina bērnu, smieklī klases un gaitenīs. Tik vienkārši un reizē skaisti - priecāties par laimi strādāt bērnu kolektīvā. Skolotāju KALPIŠU ģimene Rožupē ir savējie. LEONTIJA un ARNOLDS matemātiku, fiziku un informātiku māca jau trešajai rožupiešu paaudzei - pedagoga darbam katrs no viņiem atdevis četrus gadu desmitus.

• 1972. gada jaunības dienu bildē Leontija un Arnolds kādā no daudzajiem Rožupes pamatskolas izlaidumiem kopā ar saviem zēniem: vecāko dēlu Raimundu un jaunāko - Normundu.

— No kuras puses esat un ar ko saistītas jūsu pirmās bērnības atmiņas?

Leontija: — Esmu šejieniete, no Znotiņu puses. Bērnību atceros kā gaišu laiku, tiku lutināta, neskatoties uz to, ka tie bija kara gadi. Vēsturiskie notikumi mūsu dzimtu neskāra, izjutu vienīgi bērnu sabiedrības trūkumu.

Arnolds: — Es augu Krāslavas pusē, Dagdā. Tēvs bija profesionāls karavīrs, dienēja Daugavpilī. Juku laikā viņš emigrēja uz Angliju. Tēvam sekojām arī mēs, pārējie ģimenes locekļi, no Andrupenes devāmies uz Liepāju, un tālāk ar kuģi pāri jūrai uz Vāciju. Berlīnes ielenkšanā palikām «sarkano» pusē, un mums nācās atgriezties dzimtenē. Tēvs tā arī palika emigrācijā, strādāja dzelzs izstrādājumu fabrikā. Viņš mums rakstīja, un māsa bija aizbraukusi pie tēva ciemos. Protams, ka pēc atgriešanās mūsu ģimenei viegli neklājās. Atceros, pamatskolas laikā uz skolu gāju koka tupelēs, jo labāku apavu nebija.

— Jūs, Leontijas kundze, izvēlējāties studēt matemātiku, Arnolda kungs - fiziku. Vai jūsu abu satikšanās notika studiju gados?

L.: - Jā, mēs satikāmies Daugavpils pedagoģiskajā institūtā, abi studējām Fizikas un matemātikas fakultātē. Arnolds mani piesaistīja ar savu nopietnību un atturību. Skolotāja profesijas izvēle laikam bija liktenis. Neko citu arī nevēlējos, vienīgi šaubījos starp ķīmiju un matemātiku, jo patika abas. Ķīmijas stundās mums bija ļauts brīvi eksperimentēt, taču ķīmija cieši saistīta arī ar bioloģiju, bet šis priekšmets man nelikās tuvs, tādēļ izvēle krita par labu matemātikai. Mācījos Vārkavas vidusskolā, kur bija jauns, ļoti labs skolotāju kolektīvs. Gribētos kaut tagad pateikties viņiem: latviešu valodas skolotājam Vilmanei, matemātikas skolotājam Brakovskai, fizikas skolotājam Valainim, ķīmijas skolotājam Kivleniekam.

A.: — Manā profesijas izvēlē skolotāja lomai nebija tik lielas nozīmes, fizika un matemātika padevās un patika, tāpēc pēc Dagdas vidusskolas devos uz Daugavpili. Nokļuvi vienā kursā un vienā grupā ar Leontiju. Divus gadus pēc studijām apprecējāmies. Laikam tā liktenis bija lēmis, un uzskatu, ka mums ir ļoti laimējies, sevišķi, skatoties uz daudzām citām ģimenēm.

— Tad jau droši vien zināsi teikt, kas ir vajadzīgs, lai plecu pie pleca nodzīvotu kopā tik ilgu gadus, pie tam, diendienā strādājot kopā vienā darbavietā?

L.: — Jaunībā domāju, ka precēties var gans ar ministru, ja tikai ir lielā mīlestība. Tagad domāju, ka laikam ir jābūt arī kaut kam, kas satur kopā. Ja nav kopīgu interešu un nav par ko parunāt, ja nav kopīgu uzskatu par ģimeni un bērniem, tad nez vai saskanīga dzīve var sanākt.

A.: — Piekritu sievai visā pilnībā. Man liekas, ka gan ģimenē, gan dzīvē vispār ļoti svarīgi ir saglabāt godprātību, uzticību. Krievu valodā tam ir precīzs formulējums - *parjadočnostj*. Šķiet, ka mūsu ģimenē meli nekad nav bijuši, un tas ir pats pirmais noteikums laimīgai laulībai. Manuprāt, arī tas, ka strādājam vienā darbavietā un būtībā mācām vienu un to pašu priekšmetu, palīdz vienam otru labāk saprast. Bērniem gan ar vecākiem skolotājiem nav viegli.

— Teicāt, ka pirmos darba gadus aizvadījāt Biržos, un tikai tad nokļuvāt Rožupē. Vai skola, tās apkārtnē šajos gados ir būtiski mainījusies?

L.: — Pirmos piecus gadus strādāju Jēkabpils rajona Biržu internātskolā. Tā kā pirms tam nekur citur strādājusi nebiju, domāju, ka tā tam arī jābūt. Vēlāk sapratu, ka Biržos esmu ieguvusi pamatīgu darba pieredzi. Pārsvārā tur bija bērni no smagām ģimenēm, bāreņi vai tādi, no kuriem vecāki atteikušies, jau agrāk sodīti jaunieši. Taču biju jauna, un man par bērnu blēdībām drīzāk nāca smieklī nevis dusmas. 1967. gadā, kad abi ar vīru sākām strādāt Rožupē, likās, ka esam nokļuvuši paradīzē. Klasē 10-15 skolēni, ne tā kā Biržos - 30 un vairāk, bērni mierīgi, klusi, kārtīgi.

Pārmaiņas labā nozīmē skolā notiek nepārtraukti. Toreiz pie skolas tik vien bija kā pussabrucis šķūnis, augsne mālaina, rudenos un pavasaros bridām dubļus līdz ceļiem. Līdzās skolai bija vēl arī internāta ēka, tagad tā skaisti izremontēta, bet daudzdzīvokļu māju un ciemata ap skolu nebija. Sildījāmies ar krāsnīm, pat akas skolā nebija, ūdeni dzeršanai nesām no Dubnas. Vēlāk nojauca šķūni, izbūvēja sporta laukumu, uzklāja asfalta segumu, skolai uzlika jaunu jumtu. Tagadējā direktore Aloida Rimicāne ļoti daudz darījusi skolas sakārtošanā, viņai šīs lietas izdodas.

A.: — Katru gadu kaut kas jauns. Piemēram, Pasaules Bankas projekts skolas siltināšanai.

— Ko ilgajos darba gados jums ir licies svarīgi iemācīt skolēniem no dzīves gudrībām?

L.: — Es nezinu, kā to var panākt, un vai tas bērnam tiek ielikts gēnos, vai ieaudzināts ģimenē, bet svarīgākais, lai bērns gribētu mācīties, lai viņā būtu šī motivācija. Daudziem tās nav.

A.: — Šobrīd vērojama izteikta polarizācija: ir bērni, kuri zina, ko grib, un mācās, un otra daļa, kam, tā vien šķiet, viss ir vienalga. Tagad jau eksāmenu var nokārtot arī, būdams nesekmīgs. Trūkst tāda izteikta vidusslāņa. Manuprāt, tas atkarīgs no ģimenes. Ir dzirdēts sakām, manai mammai fizika nepadevās, tāpēc arī man neiet. Vai nu vecāki, vai bērns pats sevī jau ir iekodējis šādu attieksmi, noskaņojies uz neveiksmi, tādēļ arī mācības nepadodas, un šādos gadījumos skolotājs gandrīz neko nevar mainīt.

L.: — Esmu strīdējusies ar kolēģiem, bet uzskatu, ka vismaz pirmajā klasē vecākiem bērnam ir jāpalīdz pieņemt skolas prasības un kārtību: sakārtot grāmatas, izmācīties. Ja pirmajos gados viņš saprot, ka var aiziet uz skolu neizmācījies un pret mācībām izturēties pavirši, tad vēlāk problēma tikai augs lielāka kā sniega pika.

— Kā vērtējat jaunās vēsmas, reformas izglītībā?

L.: — Visādā ziņā ļoti pozitīvi vērtēju domu, ka bērnu nevajag spiest mācīties ar varu, taču pati tomēr joprojām mudinu mācīties, saku: tev to un to dzīvē vajadzēs. Diemžēl ne vienmēr skolēns pats apzinās izglītības nepieciešamību. Pilnīgi piekrītu, ka skolā jābūt pozitīvai gaisotnei: ja laba oma ir skolotājam, tad tā būs laba arī bērnam, viņš ātrāk uztvers mācību vielu. Sliktā oma skolotājam no rītiem jāatstāj aiz skolas durvīm.

A.: — Mūsu laikā skolotāja izglītība bija vairāk akadēmiska, tagad tā tiek orientēta uz profesionālo, kļuvusi pragmatiskāka. Lielāka vērība tiek veltīta savstarpējo attiecību izkopšanai, dažādu projektu īstenošanai. Apskaužu tagadējo jaunatni viņu lielo iespēju dēļ, bet man liekas, ka šīs iespējas netiek izmantotas pilnībā. No interneta piedāvājuma daudzus interesē tikai spēlītes, čalošanās jeb sarakstīšanās. It kā bērni pie datora pavada daudz laika, taču bieži nelietderīgi. Paskatos, ko viņi čatojoties raksta, un visbiežāk tie ir vienkārši nepaplašināti teikumi, kuros ir tikai teikuma priekšmets un izteicējs.

L.: — Nav jau tik pesimistiski. Mūsu skolā ir arī ļoti daudz apdāvinātu, zinātkāru bērnu, taču tie galvenokārt ir vieni un tie paši skolēni, kas brauc uz mācību priekšmetu olimpiādēm, sporto, dzied, dejo.

— Jūs jau teicāt, ka pašu bērniem jūsu aizņemtības dēļ nebija viegli.

Pastāstiet par saviem dēliem.

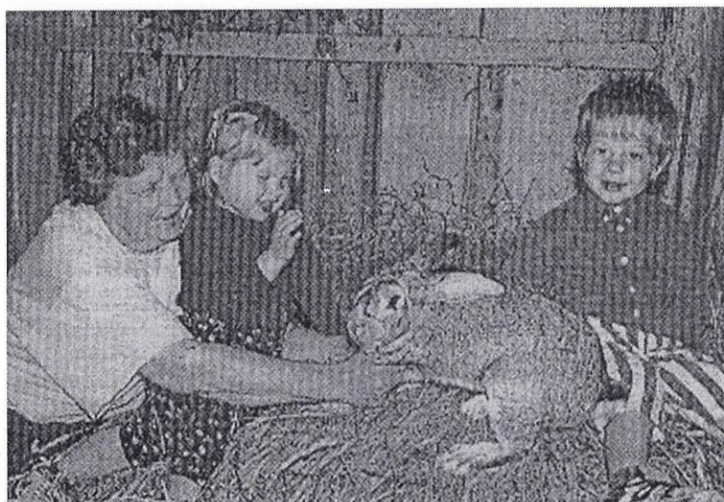
L.: — Lai gan vienādi audzināti, abiem intereses jau no bērnības bija ļoti atšķirīgas. Vecākajam dēlam Raimondam mazotnē vienmēr apkārt bija mašīnas, jaunākajam - Normundam - lāči un zaķi. Abi dēli vidusskolu beidza Preiļos. Raimondam padevās matemātika, viņš labi startēja valsts olimpiādēs. Vēlāk studēja Tehniskajā universitātē Elektronikas un automatizācijas fakultātē un ieguva sistēmtehniķa specialitāti, pats konstruēja datoru. Pēc studijām dēls strādāja par inženieri mikroprocesoru laboratorijā, bet pašlaik nodarbināts privātajā biznesā Rīgā, audzina dēlu Arvilu un meitiņu Zanīti. Savukārt Normunda sirdslieta ir bioloģija, viņš skolas laikā piedalījās Vissavienības bioloģijas olimpiādē. Šobrīd dēls dzīvo Rožupē, un kopā ar sievu audzina dēliņu Eināru.

— Teicāt, ka nu jau būtu laiks iet atpūtā un dot vietu jaunajiem skolotājiem. Vai esat domājuši, kā pavadīsiet brīvo laiku, kad vairs nevajadzēs no rītiem celties un mērot ceļu uz skolu?

A.: — Man vienmēr ļoti patīcis lasīt. Sieva reizēm dusmojās, ka pat pie pusdienu galda nācu ar grāmatu rokās. Sevišķi patīk fundamentāli Latvijas vēstures pētījumi, arī fantastiskā literatūra. Brīvi lasu krievu valodā, izmantoju interneta iespējas, lai piekļūtu Krievijas grāmatu fondiem.

L.: — Savukārt es zeķu adītāja neesmu, jo jaunības dienās aktīvi sportoju, viss laiks pagāja treniņos, tādēļ rokdarbiem tā neatlika. No latviešu literātiem mana mīļākā autore ir Ilze Indrāne, savulaik viņa bieži viesojās arī Rožupes pamatskolā. Viņas darbus varu lasīt gan labā, gan sliktā omā. Piemēram, «Ūdensnesēju» varu atšķirt un lasīt jebkurā vietā, patīk.

Pensionāra dzīvi esmu izbaudījusi, jo kādus pāris gadus bija pārtraukums, skolā nestrādāju. Darba mājās vienmēr pietiek, un bērniem jau patīk jauni skolotāji. Tomēr ne es, ne Arnolds nenožēlojam, ka izvēlējamies skolotāja profesiju, jo tas ir darbs, kurā nekad nav vienmuļības, var pat teikt — tas ir dzīvesveids. Ik diena nes kaut ko jaunu, situācijas visu laiku mainās, ir jāmāk tām piemēroties, saprast, kurā brīdī vajag stingram būt, kurā brīdī ar bērniem der arī pajokot.

- Leontijas kundzes mazdēlam Eināram (no labās), tāpat kā viņa tētim, patīk dzīvnieki, bet mazmeitiņai Zanītei, kura dzīvo Rīgā, Rožupes pelēkais trusis Mistars šķiet pavisam jocīgs radījums.